

UDK: 347.44
Prethodno priopćenje
primljen 17. ožujka 2008.

Mr. sc. Mile Lasić, asistent,
Pravni fakultet Sveučilišta u Mostaru

USUSRET EUROPSKOJ KONVENCIJI O DRŽAVLJANSTVU

Razmatra se zaključivanje i stupanje na snagu Europske konvencije o državljanstvu, pristupanje Bosne i Hercegovine ovoj Konvenciji, kao i pravne posljedice tog pristupanja. U prilogu se daje preveden tekst Europske konvencije o državljanstvu.

Ključne riječi: konvencija, državljanstvo, ratifikacija.

1. UVOD

Europska konvencija o državljanstvu (ETS No.: 166) (u daljnjem tekstu: Konvencija)¹ sastavljena je 6. studenoga 1997. u Strasbourgu, a stupila je na snagu 1. ožujka 2000.² Konvencija je otvorena za potpisivanje državama članicama Vijeća Europe i državama nečlanicama koje su sudjelovale u njezinoj izradi u Strasbourgu 6. studenoga 1997.,³ a nakon njezinog stupanja na snagu, na poziv Odbora ministara Vijeća Europe, istoj mogu pristupiti i države nečlanice Vijeća Europe koje nisu sudjelovale u njezinoj izradi.⁴

Dvadeset šest država članica Vijeća Europe potpisalo je Konvenciju, te je u ovom trenutku ona na snazi u odnosu na šesnaest država (Albanija, Austrija, Bugarska, Češka Republika, Danska, Njemačka, Mađarska, Island, Moldavia, Nizozemska, Portugal, Rumunjska, Slovačka, Švedska, Makedonija, Ukrajina).⁵

Konvencija utvrđuje načela i pravila koja se odnose na državljanstvo fizičkih osoba i pravila kojima se uređuju vojne obveze osoba s dva i više državljanstava, prema kojima će se uskladiti unutarnje pravo država stranaka.

1) Za neslužbeni prijevod Konvencije v., Krešimir Sajko, *Izbor međunarodnih ugovora Vijeća Europe*, Zagreb, 2001., str. 413. do 424. Konvencija je dostupna na <http://conventions.coe.int/Treaty/en/Treaties/Html/166.htm>

2) Za stupanje na snagu Konvencije v., <http://conventions.coe.int/Treaty/en/Summaries/Html/166.htm>

3) Za povijest nastanka Konvencije v., <http://conventions.coe.int/Treaty/en/Reports/Html/166.htm>

4) To su: Bjelarus, Kanada, Holy See, Kyrgyz Republic i United states, v., <http://conventions.coe.int/Treaty/Commun/ChercheSig.asp?NT=166&CM=11&DF=3/>

5) V., <http://conventions.coe.int/Treaty/Commun/ChercheSig.asp?NT=166&CM=11&DF=3/>

Bosna i Hercegovina (u daljnjem tekstu: BiH) postala je 44-tom punopravnom članicom Vijeća Europe 24. travnja 2002. godine,⁶ pristupivši njegovom Statutu potpisanim u Londonu 5. svibnja 1949.,⁷ čime je ostvaren jedan od važnijih ciljeva u uključivanju naše zemlje u europske strukture. BiH je stranka mnogih konvencija Vijeća Europe. Jednom broju konvencija pristupila je nakon 2002., kada je postala strankom Statuta, a stranka je temeljem sukcesije jednog broja konvencija koje su bile na snazi u bivšoj SFR Jugoslaviji. Bosna i Hercegovina je članstvom u Vijeću Europe preuzela određene obveze koje se odnose na jačanje zaštite ljudskih prava, vladavine prava i demokracije.

Veleposlanik i stalni predstavnik BiH pri Vijeću Europe u Strasbourgu gosp. Borislav Marić, 31. ožujka 2006., potpisao je Europsku konvenciju o državljanstvu.⁸ Naša zemlja je potpisivanjem te Konvencije potvrdila opredjeljenje bh-a vlasti za izvršenje svih postprijemnih obveza preuzetih nakon što je postala članica Vijeća Europe (2002.). Potpisivanje Konvencije je samo dio naših obveza koje smo kao država preuzeli prijemom u Vijeće Europe; jedna od njih je Europska konvencija o državljanstvu. Međutim, ona još nije stupila na snagu u odnosu na Bosnu i Hercegovinu jer još nije završen postupak ratifikacije.

Državljanstvo je veza koja spaja pojedinu osobu za određenu državu. Riječ je o pravnoj vezi ili pravnom odnosu između pojedinca i države u kojoj se sve osobe koje su preko državljanstva vezane za jednu određenu državu nazivaju državljanima (domaćim državljanima), dok su ostale osobe stranci. Pored pravnog stajališta državljanstva, ono za svaku pojedinu državu može imati veliku važnost i s gospodarskog, vojnog i drugih aspekata, zbog čega države ističu, a međunarodno pravo priznaje, da je uređenje državljanstva predmet isključive nadležnosti svake pojedine države tzv. *domaine réservée*. To znači da svaka država slobodno svojim zakonodavstvom uređuje tko su njezini državljani.⁹ O problematici državljanstva pisali su i mnogi drugi autori.¹⁰

U nas se obično materija državljanstva izučava u okviru upravnog prava, premda ima i suprotnih stajališta, po kojima državljanstvo treba izučavati u međunarodnom privatnom pravu. Pri tome se ističe mnogostruka važnost državljanstva za međunarodno privatno pravo: ponajprije, državljanstvo je polazni temelj za izučavanje pravnog položaja stranaca, jer strancu nisu dostupna sva ona prava koja ima domaći državljanin; zatim, državljanstvo je od interesa i za međunarodno procesno pravo, a najšire značenje državljanstvo ima u kolizijskom pravu.¹¹ Državljanstvo je najvažnija poveznica u bosanskohercegovačkom međunarodnom privatnom pravu.

6) Vidi, http://www.coe.int/T/E/Com/About_Coe/Member_states/e_bo.asp. Trenutno Vijeće Europe broji 47 država članica.

7) Vidi, Statut Vijeća Europe, Sajko, *Izbor...*, nav. dj., str. 5. i dalje.

8) V., <http://conventions.coe.int/Treaty/Commun/ChercheSig.asp?NT=166&CM=11&DF=3/>

9) Petar Bosnić, *Hrvatsko međunarodno privatno pravo*, Obrazloženje i komentar zakona, Knjiga I., PF Sveučilišta u Splitu, Split, 1999., str. 60. i dalje.; Usporedi i čl. 3. Konvencije u prilogu.

10) V., npr.: JURAJ ANDRASSY, *Međunarodno pravo*, Zagreb, 1978., str. 227. i dalje; MIROSLAVA GEČ-KOROŠEC, *Međunarodno zasebno pravo*, prva knjiga - splošni del, Ljubljana, 2001., str. 86. i dalje; STIPE IVANDA, *Zbirka propisa o državljanstvu hrvatskomu*, Zagreb, 1995., str. 5. i dalje; MIHAILO JEZDIĆ, *Međunarodno privatno pravo*, I, Beograd, 1983., str. 68. i dalje; EDIN MUMINOVIĆ, *Međunarodno privatno pravo*, Sarajevo, 2006., str. 120. i dalje; KREŠIMIR SAJKO, *Međunarodno privatno pravo* - Opći dio, četvrto izmijenjeno i dopunjeno izdanje, Zagreb, 2005., str. 105. i dalje; Maja Stanivuković/Mirko Živković, *Međunarodno privatno pravo*, Opšti deo, Beograd, 2004., str. 95. i dalje. T. VARADI/B. BORDAŠ/G. KNEŽEVIĆ/V. PAVIĆ, *Međunarodno privatno pravo*, osmo izmijenjeno i dopunjeno izdanje, Beograd, 2007., str. 264. i dalje.

11) Bosnić, *Hrvatsko...*, nav. dj., str. 39.

Pitanje državljanstva odnosno donošenje zakona o državljanstvu (u daljnjem tekstu: ZD) jedne države spada u sam vrh pravne legislative kako sa stajališta unutrašnjeg tako i sa stajališta međunarodnog prava. Uobičajena je praksa u svijetu da se pitanje državljanstva kod složenih država (unije, konfederacije, federacije, itd.) uređuje saveznom (krovnim) zakonom i zakonima njezinih članica, dok se kod unitarnih država to pitanje uređuje jednim zakonom. O pravnom režimu uređenja državljanstva u bivšoj SFRJ i novog uređenja državljanstva u BiH autor je ranije pisao.¹²

U Bosni i Hercegovini kao samostalnoj i suverenoj državi, međunarodno priznatoj i članici Vijeća Europe problematika stjecanja i prestanka državljanstva uređena je s više akata. U prvom redu pravo na državljanstvo je ustavno pravo koje je uređeno u Ustavu BiH,¹³ Ustavu Federacije BiH,¹⁴ kao i u Ustavu Republike Srpske.¹⁵

Zakoni koji uređuju državljanstvo u BiH su: Zakon o državljanstvu BiH iz 1997. kojeg je proglasio Visoki predstavnik u BiH,¹⁶ Zakon o državljanstvu BiH iz 1999. kojeg je donijela Parlamentarna skupština BiH,¹⁷ Zakon o državljanstvu Republike Srpske iz 1999. kojeg je donijela je Narodna skupština Republike Srpske,¹⁸ i Zakon o državljanstvu Federacije BiH¹⁹ iz 2001. kojeg je donio Parlament Federacije BiH.

Zakon o državljanstvu BiH, kao i entitetski zakoni o državljanstvu, poštuje pravni kontinuitet prijašnjih zakona o državljanstvu te su tim zakonima i uputama za provedbu istih precizno utvrđeni postupci utvrđivanja državljanstva osobama koje su to svojstvo stekle po propisima koji su vrijedili do stupanja na snagu danas važećih zakona o državljanstvu u BiH. Svi ti propisi o državljanstvu provode se kontinuirano.

2. NEKA PITANJA KOJA UREĐUJE KONVENCIJA

2.1. Nediskriminacija u dodjeli državljanstva

Konvencija definira načela i pravila koji se odnose na stajališta državljanstva, imajući u vidu mnogobrojne međunarodne instrumente koji se odnose na državljanstvo, višestruko državljanstvo i apatridnost (osobe bez državljanstva). Konvencija u svojoj preambuli jasno navodi kao jednu od svrha Konvencije da se izbjegne diskriminacija u pitanjima vezanim za državljanstvo. Kako bi se izbjegla diskriminacija, Konvencija uređuje da propisi neke države stranke o državljanstvu neće sadržavati razlikovanje ili uključivati bilo kakvu praksu koja dovodi do diskriminacije na temelju spola, vjere, rase, boje kože ili nacionalnog ili etničkog podrijetla. Svaka država stranka vodit će se nače-

12) V., Mile Lasić, *Novo zakonodavstvo o državljanstvu Bosni i Hercegovini*, Zbornik radova Pravnog fakulteta Sveučilišta u Mostaru, br. XII., Mostar, 2000., str. 243. do 255.

13) Članak 1.7. Ustava BiH, v., Mato Tadić, USTAVI – *Bosne i Hercegovine, Federacije Bosne i Hercegovine, Republike Srpske, Kantona – Županija Federacije BiH s amandmanima*, Federalno ministarstvo pravde, Sarajevo, 1997., str. 18. i 19.

14) Članak 5. Ustava Federacije BiH, isto, str. 102.

15) Članak 6. Ustava Republike Srpske, isto, str. 178.

16) Zakon o državljanstvu Bosne i Hercegovine (Visoki predstavnik za BiH) (Sl. gl. BiH, br. 4/97).

17) Zakon o državljanstvu Bosne i Hercegovine (Sl. gl. BiH, br. 13/99, 41/02, 6/03, 14/03, 82/05).

18) Zakon o državljanstvu Republike Srpske (Sl. gl. Republike Srpske, br. 35/99, 17/00, 64/05).

19) Zakon o državljanstvu Federacije Bosne i Hercegovine (Sl. n. FBiH, br. 43/01). Zakon o izmjeni Zakona o državljanstvu BiH (Visoki predstavnik za BiH) (Sl. n. FBiH, br. 1/03).

lom nediskriminacije između svojih državljana, neovisno o tomu jesu li njezini državljani stekli njezino državljanstvo rođenjem ili naknadno.²⁰

2.2. Pravo na dvojno državljanstvo

U Konvenciji se navodi da u osnovi pitanja koja se odnose na državljanstvo treba uzeti u obzir i legitimne interese država i pojedinaca. Također, želi se izbjeći diskriminacija u pitanjima vezanim uz državljanstvo te omogućava i pravo osoba na dvojno državljanstvo. Konvencija u svojoj preambuli jasno navodi pravo na raznolike pristupe država prema pitanju višestrukog državljanstva i prihvaća da svaka država ima pravo odlučiti koje posljedice pridaje u svom unutarnjem pravu i činjenici da neki državljanin stječe ili posjeduje drugo državljanstvo. Također se navodi da je poželjno pronalaženje odgovarajućih rješenja za posljedice višestrukog državljanstva, posebice na prava i obveze osoba s višestrukim državljanstvom, smatrajući poželjnim da se od osoba koje posjeduju državljanstvo dvije ili više država zahtijeva izvršenje vojne obveze samo u jednoj od država čije državljanstvo imaju.²¹

Pravo državljana BiH na dvojno državljanstvo je i ustavno pravo koje je sadržano u Ustavu BiH.²²

2.3. Vojna obveza

Konvencijom se propisuje da je osoba koja posjeduje državljanstvo dviju ili više država stranaka dužna izvršiti vojnu obvezu prema državi stranci na čijem državnom području stvarno prebiva. Ipak, do navršenih 19 godina života, takvoj osobi ostavlja se mogućnost izbora, da kao dragovoljac vojnu obvezu izvrši prema bilo kojoj državi stranci čiji je također državljanin, za cjelokupno i efektivno razdoblje koje je približno jednako onome aktivne vojne službe koja se traži u prvonavedenoj državi stranci, osim u slučajevima kad je posebnim sporazumom koji je sklopljen ili može biti sklopljen, drukčije određeno.²³

Međutim, iako postupak ratifikacije Konvencije još nije završen, što znači da još nije stupila na snagu u odnosu na Bosnu i Hercegovinu, određene njezine odredbe nalaze se u izravnoj primjeni u BiH još od ranije. Naime, Sporazum o dvojnem državljanstvu između BiH i Švedske iz 2006.²⁴ uređuje da, „glede vojnih obveza za osobe koje su državljani obje Države Ugovornice primjenjivat će se odgovarajuće relevantne odredbe iz Poglavlja VII. Europske konvencije o državljanstvu iz 1997. godine“.²⁵

20) V., preambulu i čl. 5. Konvencije.

21) V., preambulu i čl. 14. i 15. Konvencije.

22) Čl. I.7.d) Ustava BiH glasi: „Državljanima Bosne i Hercegovine mogu imati državljanstvo neke druge države, pod uvjetom da postoji bilateralni sporazum između Bosne i Hercegovine i te države kojim se to pitanje uređuje, a koji je odobrila Parlamentarna skupština, sukladno čl. IV. st. 4. toč. d). Osobe s dvojnim državljanstvom mogu glasovati u Bosni i Hercegovini i u entitetima samo ako je Bosna i Hercegovina zemlja njihova prebivanja.“

23) Čl. 21. st. 3. toč. a) Konvencije.

24) Sl. gl. BiH-MU, br. 2/06 od 30. ožujka 2006.

25) V., čl. 3. Sporazuma sa Švedskom. Usporedi i čl. 21. Konvencije u prilogu.

2.4. Ista prava i obveze

Osobe koje posjeduju i drugo državljanstvo imat će na području one države u kojoj prebivaju ista prava i obveze kao i drugi državljani te države. Odredbe tog poglavlja ne utječu na pravila međunarodnog prava koja se odnose na diplomatsku ili konzularnu zaštitu koju država-stranka pruža svom državljaninu koji istodobno posjeduje drugo državljanstvo te na primjenu pravila međunarodnog privatnog prava svake države u slučajevima višestrukog državljanstva.²⁶ Potpisivanje Konvencije o državljanstvu ima određeni neizravni utjecaj na mogućnost ublažavanja viznog režima za građane naše zemlje.²⁷

Kako bi olakšale suradnju, stranke se obvezuju dostaviti glavnom tajniku Vijeća Europe informacije o svojem unutarnjem zakonodavstvu vezano za državljanstvo i na zahtjev međusobno prosljediti informacije o svojem unutarnjem zakonodavstvu o državljanstvu i o zbivanjima u pogledu primjene Konvencije.²⁸

Konvencija uređuje i mnoga druga pitanja, kao što su: opća načela o državljanstvu, pravila koja se odnose na stjecanje, gubitak i ponovno stjecanje državljanstva, postupke koji se odnose na državljanstvo, pitanje višestrukog državljanstva, državljanstva u kontekstu sukcesije države, problematiku izvršavanja vojne obveze u slučajevima višestrukog državljanstva, te suradnju među državama strankama.²⁹

3. PRAVNE POSLJEDICE PRISTUPANJA KONVENCIJI

Ratificiranjem Europske konvencije o državljanstvu Bosna i Hercegovina se pridružuje državama koje su istu već potpisale i potvrdile, te za koje je ista na snazi, čime se jasno izražava podrška novom međunarodnopravnom instrumentu, u svrhu stvaranja uvjeta za što širu primjenu mehanizma predviđenih Konvencijom.

Konvencija o državljanstvu propisuje da svaka stranka svojim zakonodavstvom utvrđuje tko su njezini državljani (čl. 3). Istodobno, Konvencija utvrđuje načela na kojima se trebaju temeljiti propisi o državljanstvu svake od država stranaka: potvrđuje se primjena načela sprečavanja apatridnosti, nediskriminacije i poštivanja ljudskih prava osoba koje zakonito i stvarno borave na državnom području svake od država stranaka (čl. 4. i 5.). Namjera Konvencije o državljanstvu je olakšati stjecanje državljanstva i reintegraciju u izvorno državljanstvo. Istovremeno, pokušava se ograničiti mogućnost gubitka državljanstva i spriječiti proizvoljnu uskratu državljanstva. U tom smislu, Konvencija propisuje da svaka stranka treba jamčiti da zahtjevi za državljanstvo mogu biti predmetom administrativne ili sudske žalbe, sukladno njezinu unutarnjem zakonodavstvu (čl. 6. do 10.). Odredbe Konvencije primjenjuju se na osobe za koje postoji bojazan

26) Čl. 17. Konvencije.

27) Vijeće Europe nije u izravnoj vezi s Europskom Unijom i ta konvencija nema značenje u tom smislu, ali cjelokupno ispunjavanje obveza koje su pred BiH postavljene tijekom prijema u Vijeće Europe znači približavanje naše zemlje Europi. Samim time potpisivanje konvencije ima određeni neizravni utjecaj na proces liberalizacije viznog režima, iako Konvencija nije u izravnoj vezi s viznim režimom. Temelj Konvencije je priznavanje i reguliranje državljanstva i načina za prihvaćanje standarda u tom području koje vrijedi u zemljama članicama Vijeća Europe, te poštivanje ljudskih prava u okviru pitanja državljanstva.

28) Čl. 32. Konvencije.

29) Vidi odgovarajuće odredbe Konvencije u Prilogu.

da ostanu bez državljanstva zbog sukcesije država (čl. 18. i 19.), na osobe koje imaju višestruko državljanstvo i na osobe koje podliježu vojnim obvezama (čl. 21. i 22.). Europska konvencija o državljanstvu utvrđuje pravni okvir za suradnju između država strana-ka o pitanjima koja su predmet Konvencije (čl. 23. i 24.).

Pravne posljedice pristupanja Konvenciji su usklađivanje bh-a zakonodavstva s odredbama ove Konvencije, poglavito zakonodavstva iz područja državljanstva i obra-ne (vojna obveza).

4. UMJESTO ZAKLJUČKA

S obzirom na prirodu postupka potvrđivanja međunarodnih ugovora, kojim država i formalno izražava spremnost da bude vezana već potpisanim međunarodnim ugovorom, kao i na činjenicu da se u ovoj fazi postupka ne mogu obavljati izmjene ili dopune teksta međunarodnog ugovora, treba razmisliti o izjavama i rezervama koje bi se odno-sile na pojedine odredbe Konvencije. To znači da Bosna i Hercegovina (njezina nadlež-na tijela vlasti) treba razmisliti hoće li, prigodom polaganja isprave o ratifikaciji Konven-cije, sukladno čl. 25. Konvencije priopćiti izjavu koja se odnosi na primjenu Konvencije ili pak sukladno čl. 29. Konvencije staviti rezerve na određene odredbe Konvencije.³⁰

Smatramo da Bosna i Hercegovina to treba učiniti u pogledu vojne obveze (Poglavlje VII. Vojna obveza u slučajevima višestrukog državljanstva), čime se isključuje iz prim-jene to Poglavlje do usklađivanja unutarnjeg zakonodavstva s odredbama Konvencije. Upravo zbog ovakve odredbe Konvencije, a nakon njezinog stupanja na snagu za Bosnu i Hercegovinu, bit će potrebno u BiH izmijeniti zakon o obrani,³¹ obveznim propisiva-njem mogućnosti izbora države stranke u kojoj će državljanin obaviti vojnu obvezu u vremenu nakon novačenja s navršenih 19 godina života. Ujedno bi Bosna i Hercegovina sukladno čl. 25. Konvencije prilikom polaganja svoje isprave o ratifikaciji dala izjavu da isključuje poglavlje VII. iz primjene Konvencije do usklađivanja unutarnjeg zakonodavstva o obrani s odredbama Konvencije.

Isto tako BiH treba razmisliti o rezervi na čl. 7. - Gubitak državljanstva *ex lege* ili na poticaj države stranke, sve do usklađivanja bh-a zakona o državljanstvu. Ovo iz razlo-ga što Europska konvencija o državljanstvu veže državljanstvo uz faktično prebivalište osobe, što znači da konkretna osoba stječe državljanstvo one države gdje ima stvarno, faktično prebivalište (*ius domicili*). Zbog ovakve odredbe Konvencije, a nakon njezina stupanja na snagu u odnosu na Bosnu i Hercegovinu, bit će potrebno izmijeniti važeće zakone o državljanstvu, posebno u dijelu koji govori o stjecanju i prestanku državljanstva. Smatramo da BiH, zbog svojih demografskih, političkih i drugih interesa, treba za-držati načelo podrijetla (krvne veze – *ius sanguinis*) kao osnovno načelo glede stjecanja državljanstva BiH, dopunjeno načelom prema mjestu rođenja djeteta (načelo područja

30) BiH to nije učinila prilikom potpisivanja Konvencije, za razliku od većine država članica u kojima je Kon-vencija na snazi, v., <http://conventions.coe.int/Treaty/Commun/ChercheSig.asp?NT=166&CM=11&DF=3/>

31) Zakon o obrani BiH (Sl. gl. BiH, br. 43/03); Zakonom o prestanku važenja Zakona o obrani FBiH (Sl. n. FBiH, br. 2/06) prestao se primjenjivati Zakon o obrani Federacije BiH (Sl. n. FBiH, br. 34/04); Zakon o prestanku važenja Zakona o službi u vojsci FBiH (Sl. n. FBiH, br. 2/06); Zakonom o prestanku važenja Zakona o obrani RS (Sl. gl. RS, br. 117/05) prestao se primjenjivati Zakon o obrani Republike Srpske (Sl. gl. RS, br. 34/04); Zakon o prestanku važenja Zakona o vojsci RS (Sl. gl. RS, br. 117/05).

– *ius soli*). Isto tako bh-a vlasti trebaju brisati čl. 17. Zakona o državljanstvu BiH, čiji je temelj, ali samo kao mogućnost, sadržan u čl. 7. Konvencije.

Završetak postupka ratifikacije Europske konvencije o državljanstvu od strane Bosne i Hercegovine, po saznanjima autora, očekuje se tijekom 2008.

TOWARDS THE EUROPEAN CONVENTION ON CITIZENSHIP

Summary

The procedure of finalizing and coming into force the European Convention on Citizenship is being considered, the procedure of joining Bosnia and Herzegovina to this Convention, as well as legal consequences of that joining. The translated version of the European Convention on Citizenship is enclosed to this work.

Key words: Convention, Citizenship, ratification.

P R I L O G

EUROPSKA KONVENCIJA O DRŽAVLJANSTVU

Preambula

Države članice Vijeća Europe i druge države potpisnice ove Konvencije, *Smatrajući* da je cilj Vijeća Europe postizanje većeg jedinstva među njegovim članicama; *Imajući* na umu mnogobrojne međunarodne instrumente koji se odnose na državljanstvo, višestruko državljanstvo i apatridnost;

Priznajući da, glede pitanja koja se odnose na državljanstvo, treba uzeti u obzir i legitimne interese država i interese pojedinaca;

Želeći promicati progresivan razvitak pravnih načela koja se odnose na državljanstvo, jednako kao i njihovo usvajanje u unutarnjem pravu, i želeći izbjeći, što je moguće više, slučajeve apatridnosti;

Želeći izbjeći diskriminaciju u pitanjima vezanim za državljanstvo;

Svjesni prava na poštivanje obiteljskog života kao što je sadržano u čl. 8. Konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda;

Ističući raznolike pristupe država prema pitanju višestrukog državljanstva i shvaćajući da svaka država ima pravo odlučiti koje posljedice pridaje u svom unutarnjem pravu činjenici da neki državljanin stječe ili posjeduje drugo državljanstvo;

Slažući se da je poželjno pronalaženje odgovarajućih rješenja za posljedice višestrukog državljanstva, posebice gdje se odnosi na prava i obveze osoba s višestrukim državljanstvom;

Smatrajući poželjnim da se od osoba koje posjeduju državljanstvo dvije ili više država zahtijeva izvršenje vojne obveze samo u jednoj od država čije državljanstvo imaju;

Uzimajući u obzir potrebu za promicanjem međunarodne suradnje između nacionalnih vlasti odgovornih za pitanja državljanstva,

Sporazumjele su se kako slijedi:

Poglavlje I. - Opća pitanja

Članak 1. - Cilj Konvencije

Ova Konvencija utvrđuje načela i pravila koja se odnose na državljanstvo fizičkih osoba i pravila kojima se uređuju vojne obveze osoba s više državljanstava, prema kojima će se uskladiti unutarnje pravo država stranaka.

Članak 2. - Definicije

U svrhu ove Konvencije:

- a) "državljanstvo" znači pravnu vezu između neke osobe i neke države i ne označava etničko podrijetlo osobe;
- b) "višestruko državljanstvo" znači da neka osoba istodobno posjeduje dva ili više državljanstva;
- c) "dijete" znači svaku osobu mlađu od osamnaest godina osim ako se, prema pravu koje se primjenjuje na dijete, punoljetnost ne stječe ranije;

- d) "unutarnje pravo" znači sve vrste odredbi domaćeg pravnog sustava, uključujući ustav, zakonodavstvo, propise, uredbe, precedentno pravo, običajna pravila i praksu, kao i pravila koja proistječu iz obvezujućih međunarodnih instrumenata.

Poglavlje II. - Opća načela o državljanstvu

Članak 3. - Nadležnost države

- (1) Svaka će država prema vlastitom pravu odlučivati tko su njeni državljani.
- (2) To pravo prihvatit će druge države ukoliko je u skladu s primjenjivim međunarodnim konvencijama, običajnim međunarodnim pravom i općepriznatim pravnim načelima koja se odnose na državljanstvo.

Članak 4. - Načela

Propisi o državljanstvu svake države stranke temeljit će se na sljedećim načelima:

- a) svatko ima pravo na državljanstvo;
- b) izbjegavat će se apatridnost;
- c) nitko neće biti samovoljno lišen njegovog ili njezinog državljanstva;
- d) ni brak ni razvod braka između državljanina pojedine države stranke stranog državljanina, a niti promjena državljanstva jednog od supružnika tijekom trajanja braka, neće automatski utjecati na državljanstvo drugog supružnika.

Članak 5. - Nediskriminacija

- (1) Propisi neke države stranke o državljanstvu neće sadržavati razlikovanje ili uključivati bilo kakvu praksu koja dovodi do diskriminacije na temelju spola, vjere, rase, boje kože ili nacionalnog ili etničkog podrijetla.
- (2) Svaka država stranka vodit će se načelom nediskriminacije između svojih državljana, neovisno o tomu jesu li njezini državljani stekli njezino državljanstvo rođenjem ili naknadno.

Poglavlje III. - Pravila koja se odnose na državljanstvo

Članak 6. - Stjecanje državljanstva

- (1) Svaka država stranka propisat će u svom unutarnjem pravu o državljanstvu da njeno državljanstvo stječu *ex lege* sljedeće osobe:
 - a) djeca čiji jedan od roditelja ima u vrijeme rođenja djece državljanstvo te države stranke, bez ikakvih iznimaka koje bi mogle biti određene njezinim unutarnjim pravom glede djece rođene u inozemstvu. Kad je riječ o djeci čije se očinstvo utvrđuje priznavanjem, sudskim nalogom ili sličnim postupkom, svaka država stranka može odrediti da to dijete stječe njezino državljanstvo sukladno postupku utvrđenom njezinim unutarnjim pravom;
 - b) nahočadi pronađenoj na njezinom državnom području koji bi inače bili bez državljanstva.
- (2) Svaka će država stranka osigurati u svojem unutarnjem pravu da njezino državljanstvo stječu djeca rođena na njezinom državnom području, a koja rođenjem ne stječu drugo državljanstvo. Takvo državljanstvo jamčit će se:

- a) u trenutku rođenja *ex lege*; ili
 - b) naknadno za djecu koja su ostala bez državljanstva, nakon podnošenja zahtjeva odgovarajućoj vlasti od strane ili u ime tog djeteta, na način propisan unutarnjim pravom države stranke. Takav zahtjev može se podnijeti ovisno o zakonitom i stvarnom prebivalištu na njezinom državnom području kroz razdoblje koje ne prelazi pet godina, a koje neposredno prethodi podnošenju zahtjeva.
- (3) Svaka će država stranka osigurati u svom unutarnjem pravu mogućnost stjecanja državljanstva prirođenjem osobama koje zakonito i stvarno prebivaju na njezinom državnom području. Prigodom utvrđivanja uvjeta za stjecanje državljanstva prirođenjem neće se odrediti razdoblje prebivanja prije podnošenja zahtjeva koje prelazi deset godina.
- (4) Svaka će država stranka olakšati u svom unutarnjem pravu stjecanje njezinog državljanstva sljedećim osobama:
- a) supružnicima svojih državljana;
 - b) djeci jednog od njezinih državljana, što spada pod iznimke čl. 6. st. 1. toč. a);
 - c) djeci čiji roditelji stječu ili su stekli njezino državljanstvo;
 - d) djeci koju je usvojio jedan od njezinih državljana;
 - e) osobama koje su rođene na njezinom državnom području i tamo zakonito i stvarno prebivaju;
 - f) osobama koje zakonito i stvarno prebivaju na njezinom državnom području u razdoblju koje je započelo prije nego što su navršili 18 godina života, a to razdoblje će se utvrditi unutarnjim pravom države stranke na koju se to odnosi;
 - g) osobama bez državljanstva i osobama kojima je priznat status izbjeglica koje zakonito i stvarno prebivaju na njezinom državnom području.

Članak 7. - Gubitak državljanstva *ex lege* ili na poticaj države stranke

- (1) Država stranka ne može svojim unutarnjim pravom propisati gubitak njenog državljanstva *ex lege* ili na poticaj države stranke, osim u sljedećim slučajevima:
- a) dobrovoljnog stjecanja drugog državljanstva;
 - b) stjecanja državljanstva države stranke prijevarnim zaobilaženjem prava, davanjem lažnih podataka ili prikrivanjem bilo koje relevantne činjenice koja se odnosi na podnositelja zahtjeva;
 - c) dobrovoljne službe u stranoj vojsci;
 - d) ponašanja koje ozbiljno šteti interesima države stranke;
 - e) nedostatkom izvorne veze između države stranke i državljanina koji stvarno prebiva u inozemstvu;
 - f) ukoliko je utvrđeno tijekom malodobnosti djeteta da preduvjeti koje propisuje unutarnje pravo, a koji su doveli do stjecanja državljanstva *ex lege*, više ne postoje;
 - g) usvajanja djeteta, ako dijete stječe ili posjeduje strano državljanstvo jednog ili oba roditelja koji ga usvajaju.

- (2) Država stranka može predvidjeti gubitak svog državljanstva za djecu čiji roditelji gube to državljanstvo, osim u slučajevima navedenim u točkama c) i d) st. 1. Međutim, ako ga jedan od roditelja zadrži, djeca neće izgubiti državljanstvo.
- (3) Država stranka ne može predvidjeti u svom unutarnjem pravu gubitak svog državljanstva prema stavcima 1. i 2. ovog članka, ako bi osoba na koju se to odnositi postala apatrid, osim u slučajevima navedenim u st. 1. toč. b) ovog članka.

Članak 8. - Gubitak državljanstva na poticaj pojedinca

- (1) Svaka država stranka dopušta odricanje svog državljanstva pod uvjetom da osoba na koju se to odnosi ne postaje apatrid.
- (2) Međutim, država stranka može propisati u svom unutarnjem pravu da se njezinog državljanstva mogu odreći samo državljani koji stvarno prebivaju u inozemstvu.

Članak 9. - Ponovno stjecanje državljanstva

Svaka država stranka će olakšati, u slučajevima i prema uvjetima koje određuje njezino unutarnje pravo, ponovno stjecanje njezinog državljanstva bivšim državljanima koji zakonito i stvarno prebivaju na njezinom državnom području.

Poglavlje IV. - Postupci koji se odnose na državljanstvo

Članak 10. - Rješavanje zahtjeva

Svaka država stranka osigurat će da se zahtjevi koji se odnose na stjecanje, zadržavanje, gubitak, ponovno stjecanje ili potvrđivanje njezinog državljanstva, rješavaju u razumnom vremenu.

Članak 11. - Odluke

Svaka država stranka osigurat će da odluke koje se odnose na stjecanje, zadržavanje, gubitak, ponovno stjecanje ili potvrđivanje njezinog državljanstva sadrže pisano obrazloženje.

Članak 12. - Pravo na reviziju

Svaka država stranka osigurat će da odluke koje se odnose na stjecanje, zadržavanje, gubitak, ponovno stjecanje ili potvrđivanje njezinog državljanstva budu otvorena za upravnu ili sudsku reviziju u skladu s njezinim unutarnjim pravom.

Članak 13. - Pristojbe

- (1) Svaka država stranka osigurat će da pristojbe za stjecanje, zadržavanje, gubitak, ponovno stjecanje ili potvrđivanje njezinog državljanstva budu razumne.
- (2) Svaka država stranka osigurat će da pristojbe za upravnu ili sudsku reviziju ne bude zapreka za podnositelje zahtjeva.

Poglavlje V. - Višestruko državljanstvo**Članak 14. - Slučajevi višestrukog državljanstva *ex lege***

- (1) Država stranka će omogućiti:
 - a) djeci koja imaju različita državljanstva stečena automatski rođenjem da ih zadrže;
 - b) svojim državljanima da imaju drugo državljanstvo kad se drugo državljanstvo automatski stječe sklapanjem braka.
- (2) Zadržavanje državljanstva navedeno u st. 1. ovog članka podliježe relevantnim odredbama čl. 7. ove Konvencije.

Članak 15. - Ostali mogući slučajevi višestrukog državljanstva

Odredbe ove Konvencije neće ograničiti pravo države stranke da u svom unutarnjem pravu odredi:

- a) hoće li njezini državljani, koji stječu ili imaju državljanstvo druge države, zadržati ili izgubiti njezino državljanstvo;
- b) hoće li stjecanje ili zadržavanje njezinog državljanstva značiti odricanje ili gubitak drugog državljanstva.

Članak 16. - Zadržavanje ranijeg državljanstva

Odricanje ili gubitak drugog državljanstva država stranka neće odrediti kao uvjet za stjecanje ili zadržavanje njezinog državljanstva ukoliko odricanje ili gubitak nije moguć ili se ne može opravdano tražiti.

Članak 17. - Prava i obveze vezane za višestruko državljanstvo

- (1) Državljanima države stranke koji posjeduju i drugo državljanstvo imat će, na državnom području one države stranke u kojoj prebivaju, ista prava i obveze kao i drugi državljani te države stranke.
- (2) Odredbe ovog poglavlja ne utječu na:
 - a) pravila međunarodnog prava koja se odnose na diplomatsku ili konzularnu zaštitu koju država stranka pruža svom državljaninu koji istodobno posjeduje drugo državljanstvo;
 - b) na primjenu pravila međunarodnog privatnog prava svake države stranke u slučajevima višestrukog državljanstva.

Poglavlje VI. - Sukcesija država i državljanstvo**Članak 18. - Načela**

- (1) U pitanjima državljanstva u slučajevima sukcesije države, svaka država stranka na koju se to odnosi, poštivat će načela vladavine prava, propisa koja se odnose na ljudska prava i načela sadržana u čl. 4. i 5. ove Konvencije i u st. 2. ovog članka, posebice zato da se izbjegne apatridnost.

- (2) Pri odlučivanju o odobrenju ili zadržavanju državljanstva u slučajevima sukcesije države, svaka država stranka na koju se to odnosi, posebno će uzet u obzir:
 - a) izvornu i stvarnu vezu dotične osobe s državom;
 - b) stvarno prebivanje dotične osobe u vrijeme sukcesije država;
 - c) želju dotične osobe;
 - d) teritorijalno podrijetlo dotične osobe.
- (3) U slučaju gdje bi stjecanje državljanstva izazvalo gubitak nekog stranog državljanstva, primjenjivat će se odredbe čl. 16. ove Konvencije.

Članak 19. - Reguliranje međunarodnim ugovorom

U slučajevima sukcesije država, države stranke na koje se to odnosi, nastojat će urediti pitanja vezana uz državljanstvo međusobnim ugovorom, a tamo gdje se to može primijeniti, i u svojim odnosima s drugim državama kojih se to tiče. Takvi ugovori poštivat će načela i pravila sadržana ili na koja se poziva u ovom poglavlju.

Članak 20. - Načela koja se odnose na nedržavljanje

- (1) Svaka država stranka poštivat će sljedeća načela:
 - a) državljani države prednice, koji stvarno prebivaju na državnom području nad kojim je suverenitet prenesen na državu sljednicu, a koji nisu stekli njezino državljanstvo, imat će pravo ostati u toj državi;
 - b) osobe navedene u toč. a) uživat će jednako postupanje kao i državljani države sljednice glede socijalnih i ekonomskih prava.
- (2) Svaka država stranka može osobama iz st. 1. uskratiti pravo zapošljavanja u javnim službama na onim poslovima koja se obavljaju uz primjenu suverenih ovlasti.

Poglavlje VII. - Vojna obveza u slučajevima višestrukog državljanstva

Članak 21. - Izvršenje vojne obveze

- (1) Od osobe koje posjeduju državljanstvo dviju ili više država stranaka zahtijevat će se izvršenje vojne obveze samo u odnosu na jednu od država stranaka.
- (2) Načini primjene stavka 1. mogu se utvrditi posebnim ugovorima između država stranaka.
- (3) Osim u slučajevima kad poseban ugovor koji je sklopljen ili može biti sklopljen, drukčije određuje, sljedeće odredbe primjenjuju se na osobe koje posjeduju državljanstvo dviju ili više država stranaka:
 - a) svaka takva osoba dužna je izvršiti vojnu obvezu prema državi stranci na čijem državnom području stvarno prebiva. Ipak, do navršanih 19 godina života, one će moći izabrati izvršiti kao dobrovoljci vojnu obvezu prema bilo kojoj drugoj državi stranci čiji su također državljani, za cjelokupno i efektivno razdoblje koje je približno jednako onom aktivne vojne službe koja se traži u prvonavedenoj državi stranci;

- b) osobe koje stvarno prebivaju na državnom području jedne države stranke čiji nisu državljani ili na državnom području države koja nije država stranka, mogu izabrati da vojnu obvezu ispune na državnom području bilo koje države stranke čiji su državljani;
- c) osobe koje će, sukladno pravilima navedenim u toč. a) i b), izvršavati svoje vojne obveze prema jednoj državi stranci, kako propisuje zakonodavstvo te države stranke, smatrat će se da su izvršili svoje vojne obveze i prema svakoj drugoj državi stranci ili državama strankama čiji su također državljani;
- d) osobe, koje su prije stupanja na snagu ove Konvencije između država stranaka čiji su državljani, prema jednoj od tih država stranaka izvršile svoju vojnu obvezu u skladu sa zakonodavstvom te države stranke, smatrat će se da su ispunile takve svoje vojne obveze i prema svakoj drugoj državi stranci ili državama strankama čiji su također državljani;
- e) osobe koje su, u skladu s točkom a. izvršile svoju aktivnu vojnu službu u jednoj od država stranaka čiji su državljani, a kasnije su se za stalno preselile na državno područje druge države stranke čiji su državljani, zakonski će biti podložne izvršenju vojne obveze u pričuvi samo u potonjoj državi stranci;
- f) primjena ovog članka neće ni na koji način prejudicirati državljanstvo osoba kojih se to tiče;
- g) u slučaju mobilizacije u bilo kojoj državi stranci, obveze koje proizlaze iz ovog članka neće obvezivati tu državu stranku.

Članak 22. - Izuzeće od vojne obveze ili alternativna civilna služba

Osim u slučaju kad poseban ugovor koji je sklopljen ili može biti sklopljen ne određuje drukčije, sljedeće odredbe također se primjenjuju na osobe koje posjeduju državljanstvo dvije ili više država stranaka:

- a) čl. 21. st. 3. toč. c) ove Konvencije primjenjivat će se na osobe koje su izuzete od vojne obveze ili su kao alternativu obavile civilnu službu;
- b) osobe koje su državljani države stranke koja ne zahtijeva obveznu vojnu službu smatrat će se da su izvršile svoje vojne obveze kad imaju stalno prebivalište na državnom području te države stranke. Ipak, smatrat će se da one nisu izvršile svoju vojnu obvezu u državi stranci ili državama strankama čiji su također državljani, a gdje je vojna služba obvezna, osim ako do određene dobi nemaju stalno prebivalište u toj državi, o kojoj će svaka država stranka pisano izvijestiti u vrijeme potpisivanja ili polaganja svoje isprave o ratifikaciji prihvatu ili pristupanju Konvenciji;
- c) također će se i za osobe koje su državljani države stranke koja ne zahtijeva služenje vojne obveze smatrati da su izvršile svoju vojnu obvezu ako obavljale dobrovoljnu vojnu obvezu u ukupnom i efektivnom razdoblju koje je najmanje jednako onom koliko traje aktivna vojna služba u toj državi stranci čiji su također državljani, bez obzira na to gdje imaju stalno prebivalište.

Poglavlje VIII. - Suradnja između država stranaka

Članak 23. - Suradnja između država stranaka

- (1) U svrhu lakše suradnje među državama strankama njihove će nadležne vlasti:

- a) osigurati podatke glavnom tajniku Vijeća Europe o svom unutarnjem pravu koji se odnose na državljanstvo, uključujući slučajeve apatridnosti i višestrukog državljanstva, te podatke o promjenama koje se odnose na primjenu Konvencije;
 - b) na zahtjev, osigurati jedni drugima svaki drugi podatak o svom unutarnjem pravu koji se odnosi na državljanstvo i o promjenama koje se odnose na primjenu Konvencije.
- (2) Države stranke međusobno će surađivati i s drugim državama članicama Vijeća Europe u okviru odgovarajućeg međuvladinog tijela Vijeća Europe u rješavanju svih relevantnih problema i poticanja progresivnog razvoja pravnih načela i prakse koji se odnose na državljanstvo i s time povezana pitanja.

Članak 24. - Razmjena informacija

Svaka država stranka može u bilo koje vrijeme izjaviti da će obavijestiti bilo koju drugu državu stranku, koja je načinila istu objavu, o dobrovoljnom stjecanju njezinog državljanstva od državljanina druge države strane, u skladu s primjenljivim pravom koje se odnosi na zaštitu podataka. U takvoj izjavi mogu se navesti uvjeti pod kojima država stranka daje takve podatke. Ta izjava se može povući u bilo koje vrijeme.

Poglavlje IX. - Primjena Konvencije

Članak 25. - Izjave koje se odnose na primjenu Konvencije

- (1) Svaka država stranka može, u vrijeme potpisivanja ili polaganja svoje isprave o ratifikaciji, prihvatu, odobrenju ili pristupu, izjaviti da će isključiti poglavlje VII. iz primjene Konvencije.
- (2) Odredbe poglavlja VII. primjenjivat će se samo u odnosima među državama strankama za koje je ono na snazi.
- (3) Svaka država stranka može, bilo kada nakon toga, pisano obavijestiti glavnog tajnika Vijeća Europe da će primjenjivati odredbe poglavlja VII. koje je isključila iz primjene u vrijeme potpisivanja ili polaganja svoje isprave o ratifikaciji, prihvatu, odobrenju ili pristupu. Ova obavijest proizvodi učinak od dana njezinog primitka.

Članak 26. - Djelovanje ove Konvencije

- (1) Odredbe ove Konvencije ne utječe na primjenu odredbe unutarnjeg prava i obvezujućih međunarodnih instrumenata koji su već na snazi ili mogu stupiti na snagu, prema kojima se pojedincima na području državljanstva daju ili bi se mogla dati povoljnija prava.
- (2) Ova Konvencija ne utječe na primjenu:
 - a) Konvencije o smanjenju slučajeva višestrukog državljanstva i vojnih obveza u slučajevima višestrukog državljanstva od 1963. godine i njezinih Protokola;
 - b) ostale obvezujuće međunarodne instrumente ako su ti instrumenti kompatibilni s ovom Konvencijom, u odnosima između država stranaka koje ti instrumenti obvezuju.

Poglavlje X. - Zaključne odredbe

Članak 27. - Potpisivanje i stupanje na snagu

- (1) Ova Konvencija otvorena je za potpisivanje državama članicama Vijeća Europe i državama nečlanicama koje su sudjelovale u njezinoj izradi. Takve države mogu izraziti svoj pristanak da budu vezane Konvencijom:
 - a) potpisivanjem bez rezerve ratifikacije, prihvata ili odobrenja; ili
 - b) potpisivanjem uz rezervu ratifikacije, prihvata ili odobrenja, nakon čega slijedi ratifikacija, prihvrat ili odobrenje. Isprave o ratifikaciji, prihvatu ili odobrenju polažu se kod glavnog tajnika Vijeća Europe.
- (2) Ova Konvencija stupa na snagu, za sve države koje su izrazile svoj pristanak da budu vezane Konvencijom, prvog dana u mjesecu koji slijedi nakon isteka razdoblja od tri mjeseca nakon što su tri države članice Vijeća Europe izrazile svoj pristanak da budu vezane ovom Konvencijom u skladu s odredbama prethodnog stavka.
- (3) U odnosu na svaku državu koja naknadno izrazi svoj pristanak da bude vezane Konvencijom, Konvencija stupa na snagu prvog dana u mjesecu koji slijedi nakon isteka razdoblja od tri mjeseca nakon potpisivanja ili polaganja njezine isprave o ratifikaciji, prihvatu ili odobrenju.

Članak 28. - Pristupanje

- (1) Nakon stupanja na snagu ove Konvencije, Odbor ministara Vijeća Europe može pozvati bilo koju državu nečlanicu Vijeća Europe koja nije sudjelovala u njezinoj izradi, da pristupi ovoj Konvenciji.
- (2) U odnosu na svaku državu koja pristupa, ova Konvencija će stupiti na snagu prvog dana u mjesecu koji slijedi nakon isteka razdoblja od tri mjeseca nakon polaganja svoje isprave o pristupu kod glavnog tajnika Vijeća Europe.

Članak 29. - Rezerve

- (1) Nikakve se rezerve ne mogu staviti u odnosu na odredbe sadržane u poglavljima I. II. i VI. ove Konvencije. Svaka država može, u vrijeme potpisivanja ili polaganja svoje isprave o ratifikaciji, prihvatu, odobrenju ili pristupu, staviti jednu ili više rezervi na druge odredbe Konvencije, sve dok su one kompatibilne s predmetom i svrhom ove Konvencije.
- (2) Svaka država koja je stavila jednu ili više rezervi, pisano će obavijestiti glavnog tajnika Vijeća Europe o relevantnom sadržaju svog unutarnjeg prava ili o bilo kojem drugom relevantnom podatku.
- (3) Država koja je stavila jednu ili više rezervi sukladno st. 1. razmotrit će njihovo povlačenje u potpunosti ili djelomice, čim joj to dopuste okolnosti. Takvo povlačenje će se izvršiti pisanom obaviješću upućenom glavnom tajniku Vijeća Europe, a proizvest će učinke od dana njenog primitka.
- (4) Svaka država koja proširuje primjenu ove Konvencije na području naveden u izjavi iz čl. 32. st. 2., može izjaviti, što se tiče predmetnog područja, jednu ili više rezervi sukladno odredbama iz prethodnih stavaka.

- (5) Država stanka koja je stavila rezerve u odnosu na neku odredbu u poglavlju VII. Konvencije, ne može od druge države stranke tražiti primjenu navedenih odredbi, osim u mjeri u kojoj je i sama prihvatila te odredbe.

Članak 30. - Teritorijalna primjena

- (1) Svaka država može, u vrijeme potpisivanja ili polaganja svoje isprave o ratifikaciji, prihvatu, odobrenju ili pristupu, navesti područje ili područja na kojima će se ova Konvencija primjenjivati.
- (2) Svaka država može, bilo kojeg datuma kasnije, izjavom upućenom glavnom tajniku Vijeća Europe, proširiti primjenu ove Konvencije na bilo koje područje navedeno u izjavi a za čije je međunarodne odnose ona odgovorna ili u čije ime je ovlaštena postupati. U odnosu na to područje, Konvencija stupa na snagu prvog dana mjeseca koji slijedi nakon isteka razdoblja od tri mjeseca od zaprimanja takve izjave od strane glavnog tajnika.
- (3) Svaka izjava koja je dana u skladu s odredbama prethodnih dvaju stavaka, može se u odnosu na svako područje navedeno u takvoj izjavi, povući pisanom obavješću upućenom glavnom tajniku Vijeća Europe. Takvo povlačenje proizvodi učinke prvog dana mjeseca koji slijedi nakon isteka razdoblja od tri mjeseca od dana kada je glavni tajnik primio takvu obavijest.

Članak 31. - Otkazivanje

- (1) Svaka država stranka može u bilo koje vrijeme otkazati ovu Konvenciju u cjelini, ili poglavlje VII. pisanom obavješću upućenom glavnom tajniku Vijeća Europe.
- (2) Takvo otkazivanje proizvodi učinke prvog dana mjeseca koji slijedi nakon isteka razdoblja od tri mjeseca od dana kada je glavni tajnik primio takvu obavijest.

Članak 32. - Obavijesti glavnog tajnika

Glavni tajnik Vijeća Europe pisano će obavijestiti države članice Vijeća Europe, države potpisnice, bilo koju stranku i svaku državu koja je pristupila ovoj Konvenciji o:

- a) svakom potpisivanju;
- b) polaganju svake isprave o ratifikaciji, prihvatu, odobrenju ili pristupu;
- c) svakom datumu stupanja na snagu ove Konvencije u skladu sa čl. 27. ili 28. ove Konvencije;
- d) svakoj rezervi i povlačenju rezervi načinjenoj sukladno odredbama čl. 29. ove Konvencije;
- e) svakoj notifikaciji ili izjavi iz odredbi čl. 23., 24., 25., 27., 28., 29., 30. i 31. ove Konvencije;
- f) svakom drugom činu, notifikaciji ili priopćenju koje se odnosi na ovu Konvenciju.

U potvrdu gore navedenog, dolje potpisani, propisno ovlašteni za to, potpisali su ovu Konvenciju.

Sastavljeno u Strasbourgu, 6. studenoga 1997. godine, na engleskom i francuskom jeziku, pri čemu su oba teksta jednako vjerodostojna, u jednom primjerku koji će biti pohranjen u arhive Vijeća Europe. Glavni tajnik Vijeća Europe dostavit će ovjerovljene prijepise svakoj državi članici Vijeća Europe, državama nečlanicama koje su sudjelovale u izradi ove Konvencije, i svakoj državi pozvanoj da pristupi ovoj Konvenciji.